

EL CONTROL DE QUALITAT DELS DOCUMENTS EN LES ADMINISTRACIONS PÚBLIQUES I LES ORGANITZACIONS INTERNACIONALS: Millors pràctiques i recomanacions

Paola Migliore | *El 2013, la Direcció General de Traducció de la Comissió Europea va encomanar al Departament de Dret de la Universitat de Torí (Itàlia) la tasca de dirigir un estudi de «control de qualitat dels documents en les administracions públiques i les organitzacions internacionals», amb l'objectiu de tenir una visió general de les millors pràctiques en el control de la qualitat dels documents en les organitzacions nacionals i internacionals. Aquest article presenta una sèrie de conclusions i recomanacions sobre els processos de redacció, traducció i revisió dels textos legislatius en sistemes jurídics multilingües, i analitza exemples de diverses jurisdiccions.*

Contingut

- 1 *Introducció*
- 2 *Coredacció: una experiència transferible?*
 - 2.1 *Trets fonamentals*
 - 2.2 *El model del Canadà*
 - 2.3 *El model de Suïssa*
 - 2.4 *Els intents de coredacció en altres països*
 - 2.5 *Les millors pràctiques recomanades*
- 3 *La traducció: la prova de foc per a un bon avantprojecte*
 - 3.1 *Trets fonamentals*
 - 3.2 *La interacció entre els redactors i els traductors en l'àmbit nacional*
 - 3.3 *I en les organitzacions internacionals*
 - 3.4 *Les millors pràctiques recomanades*
- 4 *La revisió: la premissa bàsica de la qualitat del document*
 - 4.1 *Trets fonamentals*
 - 4.2 *El model de Suècia*
 - 4.3 *El model del Tirol del Sud*
 - 4.4 *La revisió en les organitzacions internacionals*
 - 4.5 *Les millors pràctiques recomanades*
- 5 *Conclusions*

1 Introducció

El 2013, la Direcció General de Traducció de la Comissió Europea va encomanar al Departament de Dret de la Universitat de Torí de dirigir un estudi sobre «el control de qualitat dels documents en les administracions públiques i les organitzacions internacionals» (Ferreri *et al.*, 2013), amb l'objectiu de tenir una visió general de les millors pràctiques en el control de la qualitat dels documents en les organitzacions d'àmbit nacional i internacional. Tot i que l'estudi no va tractar directament el mecanisme de treball de la Unió Europea, les recomanacions resultants sí que s'hi van adreçar. El concepte de «document» estava dispers en la legislació, les guies, els informes, el material informatiu i altres. No obstant això, en l'àmbit nacional, la qualitat del document se centra principalment en la legislació.

La metodologia escollida per a integrar l'estudi amb una visió general de les solucions pràctiques es basa en gran mesura en les respostes a un qüestionari. Es va passar el qüestionari perquè el responguessin des de dins i des de fora de la Unió Europea, de països monolingües i multilingües, i d'organismes internacionals (vegeu la llista completa dels enquestats i les abreviatures a Ferreri *et al.*, 151–153). L'equip va intentar posar-se en contacte amb el nombre més gran possible d'unitats responsables de la redacció, la traducció i/o la revisió de diferents tipus de documents oficials. Es va parar una atenció especial als processos de control de qualitat de la redacció de lleis, tenint en compte l'efecte de dalt a baix de la legislació sobre el nivell qualitatiu estàndard de comunicacions administratives quotidianes als ciutadans.

Basada en els principis generals de claredat, transparència, eficàcia, uniformitat i coherència, la qualitat legislativa depèn a la pràctica de procediments eficients, que despleguen habilitats altament especialitzades, i en darrera instància de la voluntat política. Aquest article se centra en el conjunt de les millors pràctiques i recomanacions sorgides arran de l'estudi relatiu als

processos de control de qualitat per a la coredacció (secció 2), la traducció (secció 3) i la revisió (secció 4) en els sistemes multilingües.

Pel que fa a la redacció de les lleis, hi ha una diferència estructural entre els sistemes de dret civil i els de dret comú. En les jurisdiccions anglosaxones, la legislació primària generalment s'elabora en les oficines de redacció de lleis, com ara l'Oficina del Consell Parlamentari (OPC) al Regne Unit, o l'Oficina del Consell Legislatiu a la ciutat de Washington. No és tan comú que les jurisdiccions de dret civil tinguin un equip centralitzat de redactors professionals. La legislació generalment s'elabora en els ministeris o departaments governamentals, o en una comissió que té assignada aquesta tasca concreta, com a Suècia, o un sistema mixt (vegeu França o Espanya / el Parlament de Catalunya). Generalment, un òrgan judicial centralitzat revisa la proposta de legislació (per exemple, el Consell d'Estat de França).

Tots dos models tenen els seus avantatges i inconvenients. Una oficina especialitzada en la redacció és una solució pragmàtica en què redactors professionals elaboren projectes de llei. El sistema es basa en el supòsit d'una activitat legislativa relativament baixa. El resultat d'un increment de la demanda de legislació pot ser que el procediment s'endarrereixi, o pot comportar que calguin recursos addicionals considerables. D'altra banda, quan els projectes s'elaboren en els ministeris, la manca d'experiència en la redacció, sobretot quan els redactors són experts en la matèria de què es tracti, pot ser més difícil de compensar en la fase de revisió, especialment si es fa cap al final del procediment.

2 Coredacció: una experiència transferible?

2.1 Trets fonamentals

Entre els diversos mètodes de redacció per a sistemes i organitzacions multilingües, destaca la coredacció com a opció

més interessant, tot i que no és gaire freqüent. En termes generals, la coredacció és un mètode d'elaboració en més d'un idioma en el qual no s'aplica la distinció típica entre el text original i el text traduït. Els avantprojectes estan escrits en cada una de les llengües en paral·lel sempre que sigui possible, de manera que cap dels avantprojectes no és una simple traducció del text en una altra versió. Aquest enfocament requereix una anàlisi comparativa en profunditat de les subtils jurídiqües relacionades amb cada llengua, i una anàlisi prèvia dels problemes lingüístics i terminològics.

2.2 El model del Canadà

El Canadà és avui l'exemple més destacat d'un país amb un sistema de coredacció de la legislació. En aquest país la legislació federal ha d'estar redactada en totes dues llengües oficials, és a dir, l'anglès i el francès. A més, com a llegat de la colonització de l'Amèrica del Nord, al Canadà coexisteixen dues tradicions jurídiqües: el dret civil al Quebec i el dret comú a tots els altres territoris i províncies del Canadà (Ministeri de Justícia, 2015c). Això vol dir que el dret comú s'ha de traslladar al francès, i el dret civil, a l'anglès, de manera que sigui compatible amb tots dos sistemes jurídiqües (Bastarache, 2000).

Establert a finals de la dècada dels setanta, el model de coredacció canadenc adopta l'enfocament del dret comú de tenir una oficina centralitzada de redacció, en aquest cas el Departament de Serveis Legislatius (LSB) del Ministeri de Justícia. Una vegada les propostes legislatives arriben a l'LSB, els redactors elaboren un projecte de llei basat en les indicacions del Gabinet i en les consultes amb els ministeris implicats (Govern del Canadà, 2001).

Els redactors i els ministeris implicats mantenen un alt nivell d'interacció en tota la fase de redacció. De fet, d'acord amb la directiva del Gabinet sobre la redacció de lleis, els ministeris

implicats en els projectes de llei han de poder donar instruccions en totes dues llengües, respondre les preguntes dels redactors sobre la legislació que es proposa i fer una valoració crítica dels avantprojectes en totes dues llengües (Ministeri de Justícia del Canadà, 2015).

En l'LSB, els redactors francòfons i anglòfons treballen conjuntament per redactar simultàniament en anglès i en francès. Els redactors poden decidir no només sobre les opcions lingüístiques, sinó també la mateixa estructura d'un text legislatiu. Cap de les versions no està subordinada a l'altra ni és una traducció de l'altra. Tot i que no cal que siguin paral·leles pel que fa als apartats o subapartats, es fa un esforç per aconseguir una estructura alineada de les disposicions. Totes dues versions han d'incloure els mateixos títols, seccions i subseccions (Govern del Canadà, 2001).

Al llarg d'aquest procés, es pot demanar assessorament sobre els aspectes lingüístics, bijurídics o legístics dels avantprojectes. A més, una vegada redactat un avantprojecte, un equip de revisors, que inclou lletrats, editors i jurilingüistes, fa un procés de revisió. La revisió jurilingüística assegura especialment l'adequació lingüística i l'equivalència de totes dues versions oficials dels textos legislatius. La revisió bijurídica assegura que els textos legislatius que afecten el dret privat de la província siguin compatibles tant amb el dret comú com amb els sistemes de dret civil. Finalment, la revisió legística consisteix en l'aplicació coherent dels criteris de redacció (Ministeri de Justícia del Canadà, 2015a).

La Direcció de Serveis Jurídics canadenca té al voltant de 200 empleats, inclosos 110 assessors jurídics que intervenen directament en la redacció dels textos legislatius, i uns altres 30 assessors jurídics que hi treballen en tasques d'assessorament i revisió bijurídica o fan funcions de formació; els altres treballen com a revisors i jurilingüistes, i en l'edició de textos legislatius

(Ministeri de Justícia del Canadà, 2015a).

D'acord amb una enquesta recent, els membres de diferents grups dins l'Administració federal i provincial es van mostrar satisfets amb el procés de coredacció. Els empleats de l'LSB a qui se'ls va preguntar en general eren de l'opinió que el model de coredacció actual era efectiu (Ministeri de Justícia del Canadà, 2015a).

2.3 El model de Suïssa

A Suïssa, tots els esborranys de documents oficials s'han de redactar en tres llengües oficials (alemany, francès i italià) abans de ser sotmesos a aprovació. Els esborranys generalment s'elaboren en els departaments governamentals, no en una oficina centralitzada de redacció. L'Administració Federal Suïssa és multilingüe. La major part del personal administratiu, al voltant de dos terços, són parlants nadius de l'alemany, i hi ha una minoria de parla francesa i una minoria encara més reduïda de parla italiana. A tots se'ls demana que sàpiguen com a mínim una altra de les llengües oficials. Atès que els textos se solen redactar en la llengua materna, la major part dels avantprojectes se sol escriure en alemany. En conseqüència, generalment les altres versions són el resultat de la traducció que se n'ha fet (Lötscher 2009, pàg. 384).

De tota manera, pel que fa a la legislació primària en francès i en alemany, el model suís va més enllà del cicle de dues fases de redacció i traducció, va cap a una coredacció o, més específicament, cap a un sistema de corevisió. En el cas de la legislació primària, hi ha una etapa intermèdia de control i revisió del text durant el procés de consulta. Aquesta revisió la duu a terme la Comissió Interna de Redacció de l'Administració Federal (en alemany, Verwaltungsinterne Redaktionskommission, VIRK; en francès, Commission interne de rédaction, CIR). Aquest grup interdisciplinari i interdepartamental inclou lingüistes dels serveis

lingüístics centrals de la Cancelleria Federal i juristes de l'Oficina Federal de Justícia. El VIRK hi intervé, com s'ha dit, durant les consultes amb les oficines federals encarregades de l'elaboració de la legislació, però sovint s'hi posa en contacte abans per estudiar qualsevol qüestió de redacció (Schweizerische Kanzlei Bundestag, 2015).

A la pràctica, se solen assignar dos lingüistes i dos juristes a cada projecte; en tots dos casos, un de parla alemanya i un altre de parla francesa. Les versions del text en les dues llengües s'estudien en paral·lel, tant pel que fa al contingut com a l'estil. La comissió revisora pot presentar propostes i comentaris al text, i també observacions sobre buits o incoherències textuals o de contingut (Lötscher, 2009, pàg. 385).

Les àrees lingüístiques d'alemany i de francès dins el VIRK, amb el suport jurídic de l'Oficina Federal de Justícia, asseguren una revisió acurada i independent de les propostes federals en qualsevol etapa primerenca del procés legislatiu. S'avalua la qualitat lingüística dels textos, fent una atenció especial a l'estructura, la claredat i la precisió lingüística dels avantprojectes, i també a la coherència dels continguts i a la terminologia. En general, una vegada que el VIRK dóna el text per revisat, es fa una reunió conjunta a l'oficina dels impulsors de l'avantprojecte per estudiar els aspectes que hagin quedat per resoldre i trobar-hi solucions conjuntes. El més interessant és que en el si d'aquesta comissió les versions francesa i alemanya són equivalents, independentment de la llengua en què s'ha redactat el text originàriament (Suïssa / FC-Àrea italiana, Ferreri *et al.*, 2013, 189).

2.4 Les iniciatives de coreddacció en altres països

En alguns dels altres països estudiats, la coreddacció semblava més aviat una opció recomanada en el cas de documents determinats (per exemple, a Bèlgica i al Tirol del Sud), o està

encara en una fase experimental (per exemple, al País Basc) (Ferrerri *et al.*, 2013, 190).

A Bèlgica, es recomana la coredacció en neerlandès i francès en el cas dels projectes de llei, els acords i les ordres, i també els acords de la regió de Brussel·les i de la Comissió de la Comunitat (la versió alemanya per a la minoria de parla alemanya generalment n'és una traducció). Com en els casos anteriors, quan es requereix l'elaboració conjunta, cap de les versions no ha de ser una mera traducció de la de l'altra llengua. La redacció de cada text s'ha de fer alhora, de manera que cada redactor escriu en la seva llengua, i es verifica la concordança entre tots dos textos. Tanmateix, com s'ha esmentat, aquest model de redacció sembla que és l'opció més recomanada, no pas el procediment establert (Consell d'Estat, Bèlgica, 2008).

El Govern Basc va començar a introduir tècniques de redacció bilingüe el 2008. El Consell de Govern Basc va aprovar els criteris per a l'ús de la llengua oficial i tècniques d'escriptura bilingües; la coredacció era una de les diverses opcions introduïdes com a mètode propi per a la redacció de textos administratius en basc i espanyol. No obstant això, segons la persona preguntada, la coredacció encara no està totalment normalitzada, de manera que el procediment més general continua sent el de la redacció en espanyol, amb la posterior traducció al basc. En aquest cas, se n'encarreguen els serveis de traducció oficial. Els serveis de traducció oficial (IZO) del Govern Basc busquen solucions alternatives, com ara la traducció assistida, i la formalització lingüística dels textos jurídics, que haurien de garantir com a mínim alguna interacció entre els traductors i els redactors dels textos jurídics (Ferrerri *et al.*, 2013, 191, 193).

2.5 Les millors pràctiques recomanades

Sobre la base de les millors pràctiques recollides en contextos multilingües, la coredacció sembla la millor opció per a obtenir

qualitat legislativa, en termes de precisió, uniformitat i seguretat jurídica de les disposicions en més d'una llengua.

Amb la coredacció, les qüestions comparatives es debaten gradualment, i es van definint les terminològiques a mesura que es va redactant. Redactar tenint sempre presents els resultats del text en totes dues llengües és la manera d'evitar alguns dels obstacles que es troben quan un text ja establert s'ha de modificar per a poder-lo adaptar a les característiques de la llengua d'arribada (Ferrerri *et al.*, 2013, 196).

D'acord amb les observacions del nostre enquestat del Tirol del Sud, els textos «[coredactats] automàticament tenen un llenguatge menys complicat, menys formal, perquè han passat per un procés de filtratge inicial». Semblaria que els resultats són menys convincents quan un text està redactat originalment en una llengua i després es tradueix, ja que augmenta molt més el risc que aquests tipus de textos es percebin com a «traduïts» (Ferrerri *et al.*, 2013, 192).

D'altra banda, l'opció de redactar en una llengua i traduir el text a les altres llengües oficials reflecteix generalment una certa jerarquia entre les llengües, tant si està basada en la demografia lingüística com en els hàbits culturals o jurídics.

Fins aquí no hem tractat de la coredacció en més de dues llengües. Al Canadà, el país capdavanter en aquesta tècnica, la coredacció està implantada en un sistema basat en una oficina de redacció centralitzada. Es podria aplicar aquest model en un context en què hi ha més llengües oficials, com és el cas de la Unió Europea, i sense una unitat centralitzada de redacció? Sembla més aviat poc probable. I és que requeriria un esforç notable per a adequar l'estructura organitzativa, i possiblement recursos addicionals.

D'altra banda, pensant en la Unió Europea, valdria la pena considerar el model suís VIRK en un projecte pilot amb més de

dues llengües. A la pràctica, el text original, molt probablement redactat en anglès, es podria traduir immediatament en una determinada combinació de llengües. Aquesta combinació inclouria les llengües dels principals ordenaments jurídics (és a dir, de dret comú i de dret civil), i de les principals famílies lingüístiques (romàniques, germàniques, eslaves).

Un cop redactat el text, l'original i les versions traduïdes passarien pel procés de revisió. La comissió encarregada de la revisió inclouria els lingüistes i juristes de cada llengua de la combinació. Els revisors dels textos haurien de poder fer-hi suggeriments i proposar-hi modificacions de contingut lingüístic i jurídic. A més, haurien de poder parlar-ne entre ells i amb els redactors. En tot cas i a priori, la versió original no hauria de ser la prevalent.

Per tant, aleshores els traductors a les altres llengües oficials es podrien remetre a les versions corevisades, a més de la versió anglesa. Entre aquestes, una de les versions seria propera al seu sistema jurídic i almenys una altra seria de la seva família lingüística. Per exemple, la versió italiana podria ser una referència per al traductor al francès, ja que totes dues són llengües romàniques, és a dir que tenen característiques similars, i incloses en els sistemes de dret civil, amb conceptes similars. Això podria ajudar a evitar alguns dels problemes que els traductors se solen trobar, com veurem més endavant. La transposició de la legislació europea al dret nacional també es podria beneficiar d'aquest model. Des del punt de vista organitzatiu, l'addició d'aquest pas intermediari sens dubte allarga el procediment actual. D'altra banda es podria considerar com un compromís acceptable si tenim en compte les serioses implicacions de les discrepàncies terminològiques i conceptuals entre les versions lingüístiques diferents del mateix text legislatiu.

3 La traducció: la prova de foc per a un bon projecte

3.1 Trets fonamentals

En tots els altres contextos multilingües que es van considerar, l'opció de redactar en una llengua oficial i després traduir a l'altra llengua o llengües oficials semblava la millor solució. Des del punt de vista de la traducció, la noció de qualitat adquireix més pes lingüístic, en una subtil línia d'equilibri entre la fidelitat a l'original i l'elegància de la llengua de destinació.

Els problemes principals que es podrien trobar als traductors estan relacionats amb la comprensió general, a causa de l'ambigüitat del text d'origen; amb la terminologia, i amb l'estil. Quan es tracta de comprensió en general, els traductors professionals saben que una manera de determinar si un text està ben escrit és traduir-lo a una altra llengua: en la traducció es posen en evidència immediatament les ambigüitats i les incoherències. Però els traductors generalment no tenen gaires ocasions de debatre sobre les qüestions estructurals o de contingut amb els redactors. Aquesta és, segurament, la diferència més significativa entre la traducció i la coredacció.

A més, les característiques i l'estructura diferents de les llengües poden tenir repercussions en la traducció. Per exemple, d'acord amb els enquestats al Tirol del Sud i a Suïssa, les diferències morfològiques entre l'alemany i el francès o l'italià creen dificultats constants, ja que les dues darreres llengües sovint han de recórrer a la paràfrasi en expressions en què l'alemany té mots compostos (Ferreri *et al.*, 2013, 208). En l'aspecte legislatiu, un altre problema important per als traductors és el de la transposició d'un terme relacionat amb un concepte que pertany a un sistema jurídic per al qual no hi ha equivalent en el sistema de la llengua de destinació (els enquestats belgues i espanyols/catalans, Ferreri *et al.*, 208). Aquí sorgeix tot un seguit de problemes quan la transposició de la legislació de la Unió Europea conté termes jurídics que no tenen

equivalents clars en el sistema nacional específic (Tirol del Sud, Ferreri *et al.*, 208).

Partint d'aquesta premissa, les oportunitats d'interacció entre el redactor i el traductor esdevenen un factor clau en la qualitat de la producció global. Segons la nostra enquesta, els traductors generalment poden demanar aclariments o assessorament, per canals de comunicació força informals, contactant amb els redactors o amb altres experts en el decurs de la tasca de traducció, especialment si el text és difícil o poc clar (Finlàndia i Bèlgica, Ferreri *et al.*, 194). En alguns casos, sobretot en la fase just abans de lliurar la traducció, els traductors també poden anar a les reunions de les comissions redactores o als debats sobre la modificació de la traducció (Tribunal Europeu de Drets Humans i Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmics, OCDE, Ferreri *et al.*, 194).

3.2 La interacció entre els redactors i els traductors en l'àmbit nacional

Els Serveis Lingüístics Centrals italians a la Suïssa italiana aporten un exemple interessant de la participació directa dels lingüistes en el procés de redacció legislativa. Els Serveis consten d'una àrea de Traducció i Edició i una àrea de Llengua i Legislació. Els Serveis supervisen l'elaboració de la versió italiana dels textos oficials del Consell Federal o del Parlament, des de l'avantprojecte de llei del Consell Federal fins a la votació final al Parlament. També participen continuadament en la tasca de la comissió parlamentària de redacció de l'avantprojecte en italià. La raó per la qual els Serveis Lingüístics Centrals tenen aquesta funció especial i autònoma es deu principalment al procés legislatiu, que implica el bilingüisme *de facto* en els treballs preliminars i, de *iure*, trilingüisme en el resultat legislatiu final (Suïssa / FC-Àrea italiana, Ferreri *et al.*, 2013, 194).

Més al nord, a Finlàndia, els textos legislatius generalment

es redacten en finès i posteriorment es tradueixen al suec com a part del procés legislatiu. En el cas de la redacció de grans projectes, en què el treball de traducció es comparteix entre diversos traductors, cap al final del projecte de traducció, els traductors, els redactors, els revisors i els juristes del Ministeri de Justícia es poden reunir abans d'enllestir la traducció per discutir els problemes que els hagi plantejat el text. Aquest canal és bidireccional, de manera que els redactors poden modificar l'original per corregir incoherències, imprecisions o errors manifestos detectats pel traductor. En el cas de les propostes legislatives que figuren en el programa de govern, també es pot assignar un traductor al procés des de bon principi. Per tant, el traductor podria participar en les reunions preparatòries i començar a fer el treball terminològic amb temps, abans de començar efectivament la fase de traducció. Sembla, però, que fins ara cap proposta de legislació ha tingut aquesta oportunitat d'incrementar la cooperació amb els traductors (Finlàndia, Ferreri *et al.*, 194).

3.3 I en les organitzacions internacionals

En les organitzacions internacionals, la traducció és essencial per a interactuar i comunicar-se amb el món exterior. La diferència principal es produeix entre les institucions productores d'instruments jurídics vinculants, com ara els tractats i les regulacions, i la producció de «soft law», o dret indicatiu, perquè sigui transposat i aplicat pels països membres. En general, cada departament és responsable de l'elaboració dels seus propis documents, mentre que la coordinació de l'edició, la traducció i la revisió se sol centralitzar en un servei independent o departament (l'OCDE, l'Oficina de les Nacions Unides a Viena – l'ONU – i Unidroit, Ferreri *et al.*, 2013, 220). En els tribunals internacionals, la coordinació dels textos judicials està garantida per «juristes sèniors», que també n'aproven la versió final (CEDH,

Ferreri *et al.*, 220).

La presència d'una llengua «dominant», generalment l'anglès, és força evident, en el cas de serveis de traducció que treballen principalment en l'establiment de versions en altres llengües (Unidroit, ONUV, Ferreri *et al.*, 195). A vegades, els membres de les comissions de redacció poden posar-se d'acord sobre lleis escrites en diverses llengües, i aquestes comissions poden estar integrades per diferents redactors que redacten en la seva llengua materna (Unidroit, Ferreri *et al.*, 195). Els autors sovint no redacten en la seva llengua materna. En general són experts en la matèria de què es tracti i tendeixen a centrar-se més en els conceptes que no pas en la claredat. En aquests casos, són els lingüistes els que haurien d'editar els textos originals, altrament pot ser que les traduccions tinguin més qualitat lingüística que els originals, ja que són fetes per experts en llengua, com ara traductors (OCDE, Ferreri *et al.*, 195).

En l'organització internacional multilingüe més gran, les Nacions Unides, bona part de la traducció està centralitzada en el Departament de l'Assemblea General i de Gestió de Conferències, que depèn de la Secretaria de les Nacions Unides. Aquest departament és el responsable de totes les qüestions relacionades amb la documentació, incloses la traducció i la gestió de la llengua en general. És responsable de l'emissió de més de dos-cents documents diaris en les sis llengües oficials. En el Departament, l'Àrea de Documentació inclou els serveis de traducció de totes sis llengües oficials.

L'Àrea garanteix que siguin coincidents les sis versions oficials en les sis llengües de les resolucions, les decisions i altres instruments jurídics. També difon criteris de redacció de la Secretaria de les Nacions Unides. L'Àrea posa a l'abast serveis de consulta i terminologia als autors, redactors, editors, intèrprets, traductors i periodistes. Organitza bases de dades terminològiques que posa a disposició dels usuaris del sistema

de les Nacions Unides i del públic en general. Els traductors de les Nacions Unides, com els seus col·legues de la Unió Europea, sovint han de treballar amb terminis ajustats i alhora han de fer traduccions amb els estàndards més alts de qualitat i de precisió (CAO & ZHAO, 2008).

3.4 Les millors pràctiques recomanades

Centrant-nos en l'opció de redactar en una llengua i traduir a una altra (o altres), hi ha dos factors que sembla que van adquirint importància pel que fa a la qualitat: el temps i la interacció. No només s'hi haurien d'incloure els juristes, també els lingüistes, encara que sigui d'una manera informal, l'etapa més inicial del procés de redacció. Això faria que s'impliquessin en els treballs preparatoris i, per tant, que coneguessin millor el contingut i la terminologia del text. D'altra banda, també facilitaria una cooperació bidireccional, en què els traductors poden assessorar els redactors sobre qüestions lingüístiques.

En una dimensió multilingüe, cal considerar que una bona interacció entre els redactors i els traductors és la base d'un veritable respecte de l'essència de cadascuna de les llengües i de cadascun dels sistemes jurídics que intervenen en un procés legislatiu, la qual cosa permetria un enfocament més crític pel que fa a la redacció i la sintaxi, i més concordança entre les versions lingüístiques. Cal establir reunions periòdiques entre els redactors, els editors i els traductors en el procés de redacció multilingüe, per precisar i harmonitzar qüestions de terminologia, públic destinatari, qüestions jurídiques específiques i qualsevol altra particularitat que no es pugui perdre en la traducció, o encara pitjor, que pugui ser mal interpretat. I el que és més important, tots aquests aspectes no han d'endarrerir l'etapa posterior de la traducció: això no només implicaria una pèrdua potencial d'uniformitat i claredat entre les versions lingüístiques, sinó que sotmetria una part delicada del procés de

redacció a les limitacions de temps amb què els traductors solen treballar.

Si aquesta interacció entre els redactors i els traductors no és possible, o no s'ha plantejat, els traductors han de rebre, juntament amb el text original, el material explicatiu d'utilitat, que aclareixi els fragments difícils o qualsevol altre concepte tècnic; quan sigui possible, amb l'explicació dels motius per a les solucions que semblen ambigües, indicant qualsevol aspecte jurídic que cal prendre en consideració, segons el sistema jurídic de destinació, amb les solucions acceptables marcades.

Ja que han de garantir un cert nivell d'alineació, els traductors han de rebre formació (i autorització) per a evitar de traduir frase per frase, respectant estrictament l'estructura. De la seva banda, els redactors han de rebre formació *ad hoc* sobre la redacció de documents que s'hauran de traduir. Per exemple, han de tenir formació per a evitar interpretacions errònies tant com sigui possible (com és el cas de les expressions ambigües).

Els centres de treball també han d'estar organitzats de manera que permetin el contacte directe entre redactors i traductors, si més no per correu electrònic o per telèfon. En les administracions nacionals, els contactes entre redactors i traductors generalment són informals. D'altra banda, les Nacions Unides i la Unió Europea han creat serveis de suport a la traducció per a cobrir les necessitats dels traductors. Considerant el volum de pàgines que s'han de traduir cada dia, els serveis que s'ocupen de totes les qüestions relacionades amb la traducció són, sens dubte, necessaris. De tota manera, aquesta estructura de treball no pot donar lloc a una pèrdua de contacte *de facto* entre els traductors i els autors dels textos d'origen.

A més, els traductors han de poder interactuar amb xarxes externes especialitzades, que els permetin intercanviar informació i fer les necessàries consultes tècniques.

En general, les esmenes i les versions subsegüents poden contribuir a fer que els textos d'origen siguin excessivament vagues o ambigus, i, per tant, si és possible, cal evitar-les, sobretot una vegada que el projecte legislatiu ha arribat a l'etapa de traducció.

En temps de retallades pressupostàries, l'ús eficient de les eines de traducció també pot ajudar a millorar la qualitat del text i a estalviar diners. El pretractament regular i competent dels textos fent servir memòries de traducció pot fer guanyar un temps preciós als traductors, alhora que permet obtenir un cert grau d'uniformitat terminològica. La Unió Europea ja fa servir aquest tipus de suport (Ferreri, 2014). També es podria reduir la subcontractació gràcies al pretractament eficient dels documents (OCDE, Ferreri *et al.*, 2013, 207).

La gestió de totes les fonts de redacció i traducció disponibles en una plataforma comuna en línia podria facilitar l'accés a la informació, a les plantilles, a la terminologia i als criteris per als redactors i traductors. Aquesta plataforma podria contenir subseccions de llenguatge específic que serien actualitzades periòdicament amb noves entrades lingüístiques i terminològiques, i amb tota altra mena d'informació útil relativa a l'evolució de la llengua de què es tracta. Aquest sistema permetria que tots els membres dels serveis lingüístics estiguessin al dia sobre qualsevol convenció o enfocament formal de qüestions lingüístiques comunes acordades pels serveis. D'altra banda, seria una eina d'integració de nous membres de l'equip. Amb la deguda atenció a les qüestions de confidencialitat, les plataformes en línia, les eines i els criteris també han d'estar a disposició dels editors externs i dels traductors autònoms, que hi han de tenir fàcil accés.

4 La revisió: La premissa bàsica de la qualitat del document

4.1 Trets fonamentals

Pel que fa al control de qualitat dels documents, pel que es veu la revisió és la millor pràctica bàsica en tots dos contextos: monolingüe i multilingüe. En termes generals, «la revisió hauria de garantir la qualitat final per mitjà d'un seguit d'accions que, avalant o millorant el text, donen el millor resultat possible» (Direcció General de Traducció, 2010).

A la pràctica, la revisió adquireix diferents característiques depenent del moment del cicle del document en què es fa. En contextos legislatius, segons l'enquesta, la revisió es pot dur a terme una vegada s'ha redactat l'avantprojecte ministerial, com és el cas de diversos sistemes de dret civil, o és part de la tasca de l'assessor jurídic especialitzat, segons el model de Westminster. La revisió també es pot fer mitjançant una funció o unitat separada, que generalment no participa directament en la fase de projecte (habitualment en el Ministeri de Justícia o l'Oficina del Gabinet). Al Canadà i el Regne Unit, els projectes de llei passen per una revisió interna a fons, tant pel que fa al contingut com a la precisió del llenguatge. Però també són sotmesos a la verificació dels advocats dels departaments que hi intervenen (Regne Unit / Oficina del Consell Parlamentari, Ferreri *et al.*, 213).

Un segon model de revisió, més semblant a la correcció de proves, intervé en una etapa molt més tardana. Aquest control final de vegades consisteix en les múltiples correccions de proves i la verificació de format (Suïssa i Itàlia / Parlament, Ferreri *et al.*, 2013, 214). Amb aquesta finalitat, també hi poden intervenir correctors de proves professionals i un servei de publicacions (US / Consell Legislatiu, Ferreri *et al.*, 214).

A càrrec de la revisió, hi poden haver assessors lingüístics i jurídic interns (Espanya / Parlament de Catalunya, Ferreri *et al.*, 213), o diversos tipus d'experts (Israel i França / Juriscope, on s'autoritza la publicació després que un expert acadèmic en dret comparat n'hagi aprovat la traducció, Ferreri *et al.*, 213).

4.2 L'exemple de Suècia

En l'àmbit nacional monolingüe, un exemple destacat de revisió centralitzada és el del Govern suec. Aquest país compta amb una llarga experiència, iniciada els anys setanta, en consonància amb la política de transparència i modernització de la qual els països escandinaus van ser capdavanters. Aquí, el control sistemàtic de qualitat dels avantprojectes de llei i dels nous projectes de llei al Parlament el duu a terme la Secretaria de Revisió Jurídica i Lingüística dels Projectes de Llei, del Gabinet de la Presidència sueca. Aquesta tasca és a càrrec d'experts lingüistes i juristes que treballen en equip, responsables del control de qualitat dels textos provinents de tots els ministeris. La revisió final, feta una o dues setmanes abans que el Parlament es pronunciï sobre el text, és un control fonamental. No obstant això, segons la persona enquestada, en l'etapa de revisió final només es pot polir l'estructura de les oracions, canviar mots arcaics o ambigus, frases i formes, solucionar problemes de sintaxi i altres detalls, mentre que el contingut és més difícil de canviar (Ferrerri *et al.*, 2013, 211).

Per a superar aquesta limitació, al llarg de diverses dècades d'experiència pràctica s'ha anat desenvolupant un corpus complet de criteris i d'altres recursos (per exemple, en la dècada dels anys vuitanta va aparèixer, entre altres, el que s'anomena Llista negra, una llista de termes formals i difícils i alternatives més entenedores). A més, la Secretaria organitza la formació de redactors de textos jurídics, i treballa amb les comissions jurídiques designades per a refer la legislació. Els redactors també han de seguir els criteris quan redacten les esmenes. En cas de modificacions substancials, la llengua de l'article modificat també s'ha de modernitzar, si cal. D'altra banda, si són cridats als ministeris promotors en una fase primerenca del procés legislatiu, els advocats i els lingüistes poden intervenir en

l'estructura de les disposicions per a facilitar-ne la lectura, per exemple per mitjà d'índexs de continguts, títols informatius, breus resums al començament de cada capítol, llistes amb punts concrets, si escau, i més informació en les referències (Ehrenberg-Sundin, 2004).

4.3 L'exemple del Tirol del Sud

Un interessant exemple bilingüe de cooperació entre juristes i lingüistes en la fase de revisió el trobem al Tirol del Sud. En aquesta regió italiana, tot el corpus legislatiu és en dues llengües, l'italià i l'alemany (Ferreri *et al.*, 2013, 213). Aquí l'Oficina Provincial de Llengües de Bolzano té un paper important en el procés legislatiu, ja que no només s'encarrega de la traducció de textos a l'alemany o l'italià, sinó també de l'equivalència jurídica i lingüística de totes dues versions.

En l'àmbit provincial, després que els experts de l'Administració hagin redactat el document, es trameta a l'Àrea d'Afers Jurídics. Un jurista fa observacions i propostes de modificació en el document, que tot seguit s'envia als lingüistes de l'Àrea perquè en facin la revisió.

El temps limitat de què es disposa, però, és una variable que cal tenir en compte. Alguns avantprojectes, com ara les esmenes importants de lleis, són extremament urgents i s'han de redactar i revisar en un mateix dia. N'hi ha d'altres que no són tan urgents, i en aquest cas els traductors poden comentar amb els redactors les ambigüitats, i els redactors poden demanar assessorament lingüístic i jurídic al personal de l'Àrea d'Afers Jurídics (lingüistes i juristes).

4.4 La revisió en les organitzacions internacionals

En les organitzacions internacionals, es poden encarregar de fer la revisió membres del personal o membres de comissions de

redacció; l'eficàcia, en general, va molt lligada amb les capacitats individuals (Unidroit, Ferreri *et al.*, 2013, 214). No obstant això, en aquestes organitzacions, en què sovint els autors no redacten en la seva llengua materna, l'edició dels textos originals adquireix un significat addicional. Se solen editar publicacions importants i el personal administratiu en pot fer una comprovació final per garantir la integritat del text (OCDE, Ferreri *et al.*, 214). Els documents que s'han de publicar es poden sotmetre a un procés addicional que implica l'edició del text i la correcció de proves, la composició i la correcció final (UNOV, Ferreri *et al.*, 214).

En les Nacions Unides, aquesta tasca la fa l'Àrea de Control Editorial. Els editors han d'assegurar que els documents de les Nacions Unides s'ajustin als criteris editorials, als models i a altres directrius. S'han de verificar les citacions i les referències, els documents han de ser clars i coherents, i el llenguatge ha de ser l'adequat al públic destinatari. Els editors de les Nacions Unides, de fet, corregeixen l'ortografia i els errors gramaticals, i alineen l'estructura i l'estil dels documents d'acord amb els formats que s'hagin acordat. Especialment, els editors de l'Àrea de Control Editorial verifiquen l'autenticitat dels documents de les Nacions Unides en totes sis llengües oficials. Corregeixen textos en un procés editorial anomenat «concordança», en què els editors en àrab, xinès, anglès, francès, rus i espanyol treballen conjuntament en equips per harmonitzar amb el text original cada versió en cada llengua d'una resolució o decisió (Nacions Unides, Assessorament Lingüístic, 2015).

4.5 Les millors pràctiques recomanades

La revisió general s'ha de fer en el mateix cicle d'elaboració del document. Tot i que la formació jurídica és un avantatge per als responsables de la redacció legislativa, la claredat també requereix un gran domini de la llengua materna. És altament

recomanable d'introduir una revisió lingüística en el cicle de control de qualitat.

Segons la persona enquestada de l'Àrea de Revisió Lingüística de l'Administració Federal Suïssa, «perquè el text tingui un alt nivell de qualitat, s'han de tenir en compte des de bon principi els aspectes lingüístics dels avantprojectes; cal planificar l'activitat de manera que en tot el procés de redacció hi intervinguin lingüistes especialitzats» (Ferreri *et al.*, 2013, 193).

La revisió interna s'hauria de fer en circumstàncies adequades i requereix temps suficient, revisors amb experiència i fàcil accés al material de referència. En projectes importants, o bé tots els revisors que hi participen s'han de posar en contacte entre ells o s'ha d'assignar tota la revisió a un únic revisor, a fi d'assegurar la uniformitat de la terminologia i l'estil.

Quan la tasca d'una comissió legislativa és refer o consolidar o refondre legislació antiga i enrevessada, hi hauria d'haver un lingüista especialitzat o més d'un com a membre de la comissió (també en funció del nombre de llengües que hi hagi) i que hi treballi habitualment.

D'altra banda, pot ser que no n'hi hagi prou amb una revisió si els mateixos redactors no compten amb les adequades habilitats redactores. Per tant, especialment quan la redacció és considerada una funció general, les autoritats han de planificar els recursos adequats per a dur a terme una formació sistemàtica dels redactors, que inclou jornades d'estudi i seminaris temàtics i actualitzacions sobre els principis de llenguatge planer, tècniques de redacció i estructuració de les disposicions.

També cal planificar la formació i l'actualització per als redactors i traductors en l'ús de les eines disponibles, de plantilles, manuals, manuals d'estil i bases de dades terminològiques. Aquesta formació ha d'incloure especialment les persones que s'acaben d'incorporar a l'equip.

La formació que se centra en les eines per als redactors i traductors també hauria de servir com a introducció a l'ús de tots els documents de referència i els materials disponibles. Totes les fonts i tots els materials també s'haurien d'ordenar d'acord amb una jerarquia clara i relacionar-se d'una manera lògica. Aquest enfocament didàctic no ha de negligir el mètode d'una «formació pràctica», que consisteix en una revisió interna a càrrec dels redactors amb més experiència.

Des d'una altra perspectiva, la formació dels redactors podria dibuixar una certa contribució de la recerca cognitiva, en termes de comprensió analítica dels processos que intervenen en l'acció de redactar. La comprensió dels processos cognitius podria contribuir a identificar maneres de fer que un text sigui més accessible. Per exemple, la fluïdesa té un paper significatiu en la determinació de quina operació mental s'aplica a l'hora de processar la informació. Per tal de produir un text fluid, el subjecte i el verb s'han de situar tan a prop com sigui possible, a l'inici de la frase. A més, els lectors recorden més bé les frases quan les relacions entre els seus elements s'identifiquen clarament, i quan l'ordre dels fets en el text es correspon amb l'ordre cronològic dels fets a què es refereixen. La introducció de paraules clau en un text al començament d'un paràgraf pot millorar la comprensió lectora de tot el paràgraf (Ferreri *et al.*, 2013, 142ff).

Tot això té un impacte clar en la redacció multilingüe. L'organització de la informació en articles i seccions, tot i que en teoria fa que el text sigui més comprensible, en realitat exigeix un esforç addicional al lector no especialitzat, que no està avesat a la lectura de textos molt estructurats. També és recomanable un estil de redacció coherent per a evitar de frustrar contínuament les expectatives. Això no obstant, curiosament s'ha observat que el vincle més cognitiu, és a dir, una lectura menys fluida, comporta un processament més profund, i una millor

comprensió posterior (Oppenheimer *et al.*, 2011). En tot cas, abans d'introduir-hi canvis amb la intenció de fer que els textos siguin més entenedors, cal avaluar els costos que comporten, especialment pel que fa al procés d'aprenentatge (Ferreri *et al.*, 2013, 142ff).

5 Conclusions

Al llarg de l'estudi efectuat per la Comissió Europea, es van aplegar molts exemples de com es podien concebre una sèrie de millors pràctiques i recomanacions relatives al control de qualitat dels documents.

No obstant això, el factor humà s'ha convertit en un requisit previ per a qualsevol model. La qualitat del document no es pot garantir sense la participació de lingüistes i juristes experts, o redactors especialitzats, en el cicle del document. Com més aviat aquests professionals puguin participar en el procés, millor serà el resultat final.

Així, la interacció entre aquests no s'ha de deixar a cada cas concret, sinó que ha d'estar formalment integrat en el procediment. La preparació professional i la formació continuada dels redactors, traductors i revisors són essencials en tot procés de control de qualitat dels documents. Com també ho són la col·laboració permanent, un cert grau de pragmatisme i, en darrera instància, el respecte pel lector, el ciutadà.

Quant a les estructures que s'han analitzat, el model de coredacció del Canadà i el de corevisió de la Comissió de Suïssa han sorgit com a exemples destacats de com adaptar un procés legislatiu amb l'objectiu de controlar la qualitat del document, en un entorn multilingüe. En aquest sentit, s'han presentat algunes propostes amb relació a la transferibilitat d'aquests models en un context multilingüe divers com el de la Unió Europea.

Com a comentari final, es va poder observar una certa

tendència cap a la centralització. El Canadà ha optat pel model anglosaxó de l'oficina centralitzada d'assessorament jurídic. A Suïssa, també, el VIRK fa la corevisió centralitzada d'avantprojectes departamentals.

És interessant que a Polònia, que és una jurisdicció de dret civil, s'hagi introduït una solució similar a l'Oficina del Consell Parlamentari amb la reforma del procediment legislatiu del 2009. El nou Centre Legislatiu del Govern (GLC) s'encarrega de la redacció i l'edició de la legislació (Rządowe Centrum Legislacji, 2015). Abans de la reforma, els projectes de llei es redactaven en els ministeris. Actualment els ministeris elaboren un «Projecte de subrogacions hipotecàries», i el GLC en redacta l'avantprojecte (Berek, 2011). Serà interessant observar quina direcció prenen altres països els propers anys.

Paola Migliore, estudiant de doctorat (Departament de Dret, Universitat de Torí), jurista i traductora, Munic (Alemanya). Correu electrònic: paolamigliore@gmail.com.

Referències

- Bastarache, Michel, 2000, *Bijuralism in Canada*, Departament de Justícia, disponible a: www.justice.gc.ca/eng/rp-pr/csj-sjc/harmonization/hfl-hlf/b1-f1/toc-tdm.html
- Departament de Justícia del Canadà, 2015a, *Various Roles of Lawyers at the Department of Justice*, disponible a: <http://www.justice.gc.ca/eng/abt-apd/recru/lr-ra.html>.
- Departament de Justícia del Canadà, 2015b, Serveis Jurídics, Àrea d'Avaluació, disponible a: www.justice.gc.ca/eng/rp-pr/cp-pm/eval/rep-rap/13/lb-dsl/toc-tdm.html
- Departament de Justícia del Canadà, 2015c, *Where Our Legal System Comes From*, disponible a: www.justice.gc.ca/eng/csj-sjc/just/03.html.
- Departament de Justícia del Canadà, 2015d.
- Cao, Deborah, Zhao, Xingmin, 2008, Translation at the United Nations as Specialized Translation, *Journal of Specialised Translation*, vol. 9, núm. 1, pàg. 39–54.
- Consell d'Estat (Bèlgica), 2008, *Principes de Technique Législative, Guide de rédaction des textes législatifs et réglementaires*, pàg. 1, 13.
- Ehrenberg–Sundin, Barbro, 2004, *Plain language in Sweden, the results after 30 years*, speech delivered at the Plain Language conference. *Lenguaje ciudadano*, disponible a: www.plainlanguage.gov/usingPL/world/world-sweden.cfm>
- Comissió Europea, DG de Traducció, Departament d'Espanyol, 2010, *Manual de Revisión*, pàg. 5, 6.
- Ferreri, Silvia, Coggiola, Nadia, Migliore, Paola, Poncibò, Cristina, Visconti, Jacqueline, Grasso, Elena, Terlizzi, Giulia, Francavilla, Domenico, 2013, *Document Quality Control in Public Administrations and International Organisations*, Direcció General de Traducció, Comissió Europea, Luxemburg. També es pot descarregar a: http://ec.europa.eu/dgs/translation/publications/studies/index_en.htm
- Ferreri, Silvia, 2014, *Qualità dei documenti e qualità della legislazione. A proposito di una ricerca promossa dalla Commissione europea*,

- Informatica e diritto, núm. 1, pàg. 97–109.
- Govern del Canadà, Oficina del Consell Privat, 2001, *Guide to Making Federal Acts and Regulations*, pàg. 120–128.
- Lötscher, Andreas, 2009, Multilingual law drafting in Switzerland, a: Grewendorf, Günther / Rathert, Monika (editors), *Formal linguistics and law*, pàg. 371 i seg.
- Oppenheimer, Daniel M., Diemand–Yauman, Connor, Vaughan, Erika B., 2011, Fortune Favors the BOLD and the Italicized): Effect of Disfluency on Educational Outcomes, *Cognition*, vol. 118, núm. 1, pàg. 111–115.
- Piehl, Aino, 2008, Finlàndia, Makes its Statutes Intelligible: *Good Intentions and Practicalities, A History of Finnish Legal Language and the Efforts to Make it Plain*, a: Wagner, Anne / Cacciaguidi–Fahy, Sophie (ed.), *Obscurity and Clarity in the Law. Prospects and Challenges*, Ashgate, Aldershot, pàg. 151–163.
- Rządowe Centrum Legislacji
lloc web oficial del Centre Legislatiu del Govern de Polònia (darrera consulta: juny del 2015):
www.rcl.gov.pl/. Vegeu també Berek, Maciej, 2011, *Government legislative process and publication of legal acts in Poland*, Seminars on quality of legislation organised by the European Commission Legal Revisers Group:
http://ec.europa.eu/dgs/legal_service/seminars_en.htm
- Schweizerische Bundeskanzlei, Gesetzesredaktion, disponible a:
www.bk.admin.ch/themen/lang/04921/index.html?lang=de (darrera consulta: juny del 2015).
- Nacions Unides, *Language Careers*, disponible a:
<https://languagecareers.un.org/content/careers> (darrera consulta: juny del 2015).

